

Əziz oxucum, gəlişi gözəl sözlər demək, çəkilik xətinə yazmadım bu başlığı... Bu başlıq azad ruhunu, mərdanə xarakterini, fərqliliyini çox sevdim, hər yerdə və hər məqamda yalnız özü olan, sadəliyini, səmimiyyətini heç nəyin dəyişə bilmədiyini Nurəngiz Günün 1978-ci ildə qələmə aldığı "Döydüm qapını" şeirini bir daha oxuduqdan sonra doğuldu:

*Şəngülsüz, Şüngülsüz bir Məngülüm var,
bir bəmbəyaz gülüm var, qürbətdən gətirdim.
Döydüm qapını, utana-utana.
Oxudum mahnımı, mən yana-yana:
- Məngülüm! Aç qapını, mən gəlim.
Döşümdə ağrı gətirmişəm, başımda təzyiq...
Buyuzlarım ki, yoxdur?
Olsaydı, ot yox, At gətirərdim, həyat gətirərdim,
At ucalıqdır, həyat - qanadlı bir nağıl!..
At gətirərdim, həyat gətirərdim.*

Atı ucalıq, həyatı qanadlı bir nağıl sayan xanım şairin at gətirmək, həyat gətirmək arzuları gerçəkləşməyincə, ürəyində ağrı yuva saldı və təbii, o, "bəmbəyaz gül" bu ağrıların ağırılığından, öləsiyə etkisindən saralıb-soldu... Nəhayət, bu ağrılar və "başındakı məğlub eşqi" "sevgi toxunuşlu", eşq qoxulu bu qadını "ev pərvanəsinə, ev məhbusuna" çevirdi... Halbuki vaxt vardı, bomboz boşluqları, bütün yaramazlıqları, onun üçün darıxdırıcı olan içi boş adamları qamçılamaq keçirdi könlündən:

*Bomboş bir səssizlik, bomboş...
Boşluqda nə sevgi, nə nifrət, nə səadət,
nə hiss, nə səs!
Atlıydım. Bəs hanı? Qamçım vardı, bəs hanı?
Atım sizə qalsın. Qaytarın qamçımı!
Qamçılamaq istəyirəm
bu boşluğa!*

Lent.az-a müsahibəsində də Nurəngiz xanımın ömrünün əllinci illərindən etibarən başlayan bu guşənişinliyinin apaçıq cavabı var: "Mən həmişə beyni yüklü, qayğılı yaşayıram. 1937-ci ildə tayfam darmadağın olub. Babam Mirzə Ələkbər Hacızadə Əfəndini itirmişik. O, məşhur həkim olub və insanlara təmənnaşız xidmət edib. Yaxınlarımla itkiyi mənə üçün ağırdır. Sonra atam, anam və qardaşımı itirmişəm. İndi evdə tək yaşayıram. Oturub fikirləşəndə onlarsız hansı qüvvələri keçirdiyimi ancaq özüm bilərəm. Ona görə də ayda-ildə bir dəfə tədbirlərə gedirəm. Getdiyim yerdə də heç kimə heç nə hiss elətdirmirəm. Haqqım yoxdur kimisə yükləməyə. Evin içində çox bağlıyam. Elə bil ki, ev pərvanəsiyəm. Ev məhbusuyam. Özüm-özümü belə eləmişəm..."

Beləcə, itirdiyi əzizlərinin portretini evinin divarlarına düzərək onlarla həsb-hal edir, dərcləşirmiş və keçmiş günərinə, quş kimi ötən çağlarına qayıdarmış və layiq olduğu, arzuladığı həyatı "qanadlı bir nağıl" kimi yaşaya bilməməsindən dolayı qüvvələnməmiş tez-tez. Müsahibələrindən birində o, beləcə deyib: "Gözəlliyimin qədri bilinmədi, heyf oldu getdi. Gözəlliyimə yaraşan həyatım olmadı. Bir dəfə qardaşım mənə baxıb dedi ki, ay bacı, sən indi şahın süfrəsində oturmalısan. O, mənə çox gözəl duyurdu və görürdü ki, kimlər xoşbəxtlik tacını başına qoyub gəzir... Mən indi başa düşürəm hər şeyi. Şəkilərimə baxanda deyirəm ki, İlahi, bu qızdakı nə gözəllik olub belə? Yəqin belə olacaqmış... Bir də mən o vaxt heç nəyi axtarmırdım axı..."

Təkcə o vaxtmı? Əsla, o, bütün yaşamı boyunca heç nəyi axtarmayıb, heç nəyin ardınca düşməyib, gözəlliyi ki, xoşbəxtlik özü gəlib günlərin birində tapacaq onu... Axı, bilirdi, yaxşıca dərk edirdi ki, hər cür xoşbəxtliyə layiq idi, lap elə şahın süfrəsində oturmağa belə... Amma qüruru, vüqarı həmişə, hər yerdə onunla olub və yersiz addımlar atmağa qoymayıb dodağına gülüş, gözələrinə kədər qonmuş bu xanımı... Səssizcə öz yolunu tutub və adını ıftixarla daşdığı üzü Günəşə doğru addım-addım yol gedib "yol olana" dek"...

Evinin pərvanəsi - məhbusu Nurəngiz Gün

Yaxud qismətinə dodağında gülüş, gözlərində kədər yaşatmaq yazılan şair

*Saçlarımda rüzgarım,
Ruhumda ana laylası,
Başımda məğlub eşqim
Yol gedirəm, sinəm qaralanadək.
Önümdə silsilə dağlar,
Sərt qayalar, soyuq dəniz
Qərrib canla, bu tək cana, qürub çağ
Yol gedirəm, öləziyib saralanadək.
Arxamda sarı enişlər,
Döydüm Günəş tayası,
Ağuşumda Jaləm və titrəyişim
Yol gedirəm, yol olanadək.*

Həmişə bu fikirdə olmuşam ki, insanların adında onun xarakteri və əməlləri ilə bağlı hansısa gizlinlər yatır. Adında Nur, işıq, ədəbi təxəllüsündə isə Gün-Günəş daşıyan bu gözəl-göyçək xanımın da ömür səhifələrini vərəqlədikdə fikrimin həqiqət olduğuna bir daha əmin oldum... Nurəngiz Gün səhər erkəndən, hamıdan tez oyanmağı, Günəşi qarşılamağı hər şeydən çox sevirmiş. Gün çıxmayanda, hava tutqun olanda canı sıxılır, darıxırmış. Qərribədir, Günəşə qara sevdası, onun ilkinliyinə olan inamı şeirlərinə o qədər dərindən sirayət edib ki, oxucu şairin xarakter cəhətinə çevrilmiş bu adətini təsdiqləməyə bilir:

*Bu torpağın öncə Günəşi doğulub,
Bu torpaq sarı tellərdən yoxrulub.
Bu torpağın ulu nənəsi Gün xanım olub.
Gün xanım, Günəş xanım!
Andım, Tanrım, imanım!*

Əlbəttə, yalnız Günəşi dəlicəsinə sevmək, onun işığına tapınan şair-Tanrı bilən türksoylu yazar xanım yeri, göyü, anamızı təbiəti, onun nemətlərini də bu qədər sevə bilər və onun bəzəyi olan quşları ovlayan ovçulara nifrət eder. Quşlara həyatım deyər. Çiçəklərin dəriləsinə üzülər, 8 Mart Qadınlar bayramını çiçəklərin ölümü günü kimi mənalandırır, həmin gün telefonun dəstəyini belə qaldırmaz ki, birdən kimse onun bayramını təbrik üçün çiçək dərmək fikrinə düşər...

İlk qələm təcrübəsinə "Tanrı" adı verən Nurəngiz Günün sonrakı əsərlərinin toplanmış kitablarının adları da, şeirlərinin ehtiva etdiyi mənalardan da üzü mehız dərğaha - Günəş Tanrısına yönəlikdir, "Xocalı simfoniyası"ndan başqa...

"Tanrı bəşər övlədidir", "Ağ qanadlar", "Günəşə dua" və "Yol gedirəm" kitablarında ki anlaşılması həm asan, həm də çətin şeirlərdən dünyamıza səmimiyyət, ümid, kədər və məhəbbət, özgürlük duyğuları ələyən, zamanın qürbətində itkin düşən sevgiləri xatırladan Nurəngiz Günün öz bənzərsiz obrazı boylanır. Oxucuları bu orijinal şeirlərin diqtəsilə onun bənzərsiz müəllifini daha yaxından tanıyır və sevirirlər...

Əlbəttə, o, bənzərsiz idi, başqalarından seçilən bir fərqliliyə sahibdi, bulaq suyu qədər saf və şəffafdı, azad düşüncələrini dilə gətirməkdən çəkinməz, qorxmazdı, rola girməyi, maskalanmağı bacarmazdı, gözü tutan, ruh birliyi duyduğu kəslərlə son dərəcə səmimi söhbət etməyi, ünsiyyət qurmağı sevirirdi. İllər boyu tanıyır şeirlərini oxusam da, efrdən cəsarətli fikirlərini eşitdikdə bəzən təəccüblənsəm də, onunla ilk görüşümüz böyük Məmməd Arazın yas mərasimində olmuşdu... Ustad şairin yasına gələn xanımlar yemək masasının arxasında öz işlərində idilər... O isə bütün bunların ona dextli yoxmuş kimi, foyədəki pəncərənin qarşısında durub binanın həyatına baxır, bəlkə də rəhmətliklə həsb-hal edirdi... O zaman mənə qərribə gəlmişdi, yasa gələn bir xanımın içəri keçmədən foyədəcə xeyli dayanması və dərin düşüncələrində geri dönməsi... İkinci görüşümüz Güneydən gəlmiş nigilli şairimiz Balaş Azəroğlunun Təzə Pır məscidində keçirilən vida mərasiminə təsadüf etmişdi... Bu dəfə bir çox məsələlər barədə xeyli söhbət etmişdik... Balaş müəllimin yasında iştirak edənlərin sayının azlığından şikayətlənmiş, bunu sayğısızlıq saymışdı. Sonuncu görüş

qismətimizsə böyük Cavad Heyətin 40-ı gününə yazılmışdı, ikinci Fəxri Xiyabanda... Amma bu dəfə söhbətləşmək iqtidarında deyildi, səhətinə ciddi problemlər yaşadığı, artıq həyatın yükünü daşımaqdan yorulduğu və əbədi yola çıxmaq ərafəsində olduğu açıq-aşkar hiss olunurdu... Hər hərəkəti, üzgünlüyü, dodaqaltı söylədikləri Günəş kimi qüruba endiyini bəllirleyirdi...

*Dodaqlarımda təbəssüm,
Bəbəklərimdə ümid və qürur,
İçimdə ağlamaq ehtiyacı
Yol gedirəm, yorulanadək...*

Qısa bir haşiyə:1938-ci ildə Bakı şəhərində dünyaya gələn Nurəngiz Gün öncə 1 sayılı Bakı Tibb Məktəbində oxuyub, amma tibb sahəsi onu heç özünə çəkməyib, ruhundakı təlatüm, susmayan əbədi sənət sevdası onu Azərbaycan Dövlət İncəsənət Universitetinə gətirib. Sonra isə söz sənətinin, kəltürümüzün qara sevdalıları sənət dünyasına qucaq açan, ən yüksək səviyyədə bu dünyanın təbliğini həyata keçirən AzTV-də direktor vəzifəsində çalışmağa başlayıb... İllər sonra onu həтта uzaqdan görmək üçün televiziyanın qarşısına toplanan fanatlarını, sevdənlərini yormamaq, təsəvvürlərində olduğu kimi - gənc, gözəl və çəkici qalmaq üçün... (bəlkə də xəbər oxumaqdan yorulduğu üçün) müəllimlik etmək qərarına gəlib və sənət yoluna qədəm qoyacaq gənclərə səhnə danışığı və nitq mədəniyyətini öyrətmək üçün Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində işləyib.

O, bütün yaradıcılığı boyu ruhən azad olub, sərbəst düşüncələrini səmimi şəkildə ifadə eləyib, yalana, riyakarlığa, saxtakarlığa və yaltaqlığa meydan verməyib, süni pafosdan uzaq olub, yalnız əlahəzrət həqiqəti, gerçəkliyi yazıb. Cəmiyyətdə baş verən naqisliklər, çatışmazlıqlar, mənəvi aşınmalar, Qarabağ dərdi, unutanlıq, hər hansı bir sahədə ana dilimizə qarşı göstərilən etinasızlıq heç vaxt nəzərindən qaçmayıb... Belə meqamlarda təbiətin yaratdığı saf, tərtəmiz varlıqlara özünü tutaraq sözünü deyib, məsajlarını yollayıb... "Yalnız qumrum! Susqun yavrum! Anı pəyəyim-İşlədaquşum!" epitetləri oxşadığı Qumru quşundan bu pislilikləri yadranların - "xeyrə şər qatan" özbaş soydaşlarının, "pisləri əzizləyib, yaxşıları" dışlayanların yerinə hətta üzr də diləyib:

*Açılıb uzanan hər sap düzümü ömür deyilmiş,
ömrün hər düzümü ömür deyilmiş!*

*Bağışla!
Aldandıq, aldatdıq, nələrdən döndük,
nələrdə yanılan, nələrdə söndük.
Bilməzdim bu qədər üzü döndükdü!
Bağışla!
Pisi əzizləyib, yaxşını atdıq,
Olub ki, bəzən də xeyrə şər qatdıq,
Beləcə sivişib ömrü uçdu ki!
Ömür quşdu ki!
Sevədalı yolları unutmuşuq ki!
Bir kövrək çiçəyi qurutmuşuq ki!
Bağışla!
Bağışla!*

Modernlik sanki ən başdan öz həqiqətini yaratmaqdadır. O da modern şeirlər yazırdı və inamla, cəsarətlə öz həqiqətini yaradırdı... Modern şairə, az qala özünün yazdığı şeirlərə də heyətlə baxar. Bizlər, Nurəngiz Günün oxucuları onun modern üslublu şeirlərinə beləcə heyətlə baxırıq... "Mən ədəbiyyat üzünə, oxucu üzünə utanmadan gəlmişəm. Hər sətiri yazanda bir Allah bilir ki, ürəyimdən nələr süzülürdü... Mən hamını, ən çox da Vətənimizi xoşbəxt görmək istəyirəm" sözlərindəki gerçəkliklər və yanğı "Xocalı simfoniyası" əsərindən ruhumuza dolur. Düşünürəm ki, "Xocalı simfoniyası" bütün dünyada mövcud olan zülmərlə qarşı yumruq kimi

birleşərək bir cəbhədə mübarizə aparan şüurlu bir əsərdir. Bəzi şeirlər bəşərin özəyi ilə yoxrulmuşdur ki, inqilab himnində çevrilmişdir.

Azərbaycan poeziyasının üfüqlərində Gün kimi doğan və "Əgər mənədən humanizm əsirgəməmisənsə, buna görə sənə şükür edirəm, Allahım! Buna görə özümde nikbinliyi öldürməməyə, yaşamağa dəyər..." deyən xanım şairəni bu pozitivliyinə görə də tanıyanların sevgisi intəhasız idi... Ölümünün səhəri günü internetdə paylaşılan fikirlərdən birçün nümunəni verməklə bu sevgilə yaşayıb ölməyə dəyər demək istəyirəm sözdədi olaraq...

"Səhəri Nurəngiz Günün vəfatı ilə açdıq. Çox üzüldüm. Qızlarını kişiləri bədbəxt etmək üçün yetiştirən bir cəmiyyətdə həyatındakı kişiləri xoşbəxt etmək qabiliyyətinə malik bir qadındı Nurəngiz Gün. Sevgi toxunuşlu qadındı. Təhminəmiz... Zaurun kim olduğunu bu günə qədər dəqiq öyrənmə bilməsəm də, onun günümüzə qədər yaşamasından, onu tanımaqdan çox məmnunam. Nurəngiz xanımın o gözəl gözlərinin dərinliklərində həmişə dəhşətli bir qüvvə sezmışəm. Və mənə həmişə elə gəlirdi ki, müasirlərinin bütün qara gözlərə həsr olunan mahnıları ona ithaf olunub. Məkanı uçmaq olsun!"

*Uzat sarı tellərini,
Uzat, əllərim çatmır.
Uzat, uzat, sarıl mənə,
Sarıl mənə, apar məni,
Mənə soyuqdur, Günəş...
Çatarsam,
Odundan ovuc-ovuc udacağam...
Boğazımda qurşun qalacaq, Günəş!
Bir qurşuna möhtacam...
Eşidirsənmi, ulu nənəm, hey!
Gün xanım, Günəş xanım!*

Sizsiz də oxucularına soyuqdur, Gün xanım, ürəkləri üşüyür, amma şeirlərinizin istisilə qızınmaq olacaq bundan sonra tək təsəlliləri, eşidirsinizmi Nurəngiz xanım?...

Esmira Fuad
AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun
aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə
doktoru

Azərbaycan Respublikası Prezidenti
yanında Kütləvi İnformasiya
Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi
Fondunun maliyyəsi
əsasında hazırlanıb.